

SRPSKOM ČILIMU NIJE ODOLEO NI PRINC ČARLS Vredne dame iz Stapara ovaj stari zanat ČUVAJU OD ZABORAVA

Tradicionalno ćilimarstvo, ručno tkano kulturno nasleđe Srbije, i promocija srpske kulture bili su zajednički cilj učesnica šeste po redu tkačke kolonije u Stapararu, predstavnika Vlade i diplomatskog kora, koji su posetili vredne žene u mestu nadomak Sombora.

Tkačka kolonija u Stapararu

U staparskom domu kulture uz razboje okupljene su žene, najbolje tkalje, iz Stapara, Odžaka, Indije, Novog Pazara, Loznice, Beograda, Šapca i Pančeva, a susret su organizovali "Etno mreža" u partnerstvu sa **NALED-om**, gradovima Pirotom, Novim Pazarom, Somborom, i uz podršku ambasada **SAD** i Kanade. Među učesnicima je i apsolvant Fakulteta primenjenih umetnosti u Beogradu Tane Latković, kao i supruga američkog ambasadora En Godfri.

UGROŽENO DOBRO

Tkačka kolonija u Stapararu

Ovogodišnja kolonija je po mnogo čemu drugačija, ali organizatori, domaćini i gosti su zadovoljni što ograničenja i mere zaštite od virusa korona nisu bili prepreka za susret onih koji pomažu "Etno mreži" da stvori izvor prihoda i zaposlenje za žene koje se bave rukotvorinama.

- Slavimo staparski ćilim, koji je poseban jer je nastao u multikulturalnom ambijentu Vojvodine kao znak imućne kuće čijoj lepoti nije odoleo čak ni princ Čarls kada je pre nekoliko godina bio u poseti Srbiji. Prepoznaju se po vencima cveća i ruža koje su vešte staparske tkalje podigle na nivo narodne umetnosti - poručuju domaćini kolonije.

Tkačka kolonija u Stapararu

Zlatno doba ćilimarstva trajalo je do prve polovine 20. veka, kada je Stapar važio za najpoznatiji centar izrade ćilima u Bačkoj. Pre sedam godina pokrenuta je inicijativa za očuvanje staparskog ćilima koji je 2016. kao ugroženo kulturno dobro upisan na nacionalnu listu nematerijalnog kulturnog nasleđa. Udruženje "Staparska ruža", u partnerstvu sa udruženjima iz Odžaka i Sombora, okupljenim u "Etno mreži", rade na očuvanju i oživljavanju ovog elementa kroz izradu prostirki sa motivom sa ćilima.

MUKOTRAN RAD

- Bavim se tkanjem profesionalno poslednjih deset godina. Imam zanatsku radnju i izrađujem tkanine i delove narodne nošnje. Sarađujem sa "Etno mrežom" zbog proizvoda suvenirskog tipa. Tkačka radionica, poput ove u Stapararu, za nas je izuzetno dragoceno iskustvo. Koliko god da smo u svom poslu, recimo, prvi put imamo priliku da izrađujemo staparsku ružu. Čak iako imam iskustvo, sada mi je potrebna velika koncentracija da bih zadovoljila kriterijume. Zato smatram da su ovakve radionice i kolonije vrlo značajne, uvek može da se nauči nešto više, a to je i suština okupljanja različitih žena sa različitim znanjem - kaže Katarina Mandić iz Pančeva, jedna od učesnica kolonije.

Tkačka kolonija u Stapararu

Somborsko područje, kome pripada i Stapar, poznato je po multietničkom kulturnom nasleđu, od staparskog ćilima i listare, preko bezdanskog damasta, lemeškog kulena, monoštorskih klompi i meda, do riđičkog vina i somborskog sira, i objedinjuje sve u jedinstvenu ponudu. Mešanju i bogatstvu kultura doprinosi i što se ovo područje graniči sa čak dve države, Mađarskom i Hrvatskom, a to i danas obogaćuje običaje, folklor, jezik i celokupnu baštinu.

- Prvi put sam na koloniji. Želim da naučim da radim to što su nekada naše bake radile, ali to nije bilo vrednovano na ovaj način, niti je tada bilo traženo. Sada je to krenulo. Nisam do sada umela da radim na razboju, samo sam gledala starije. Moram da se obučim kako da postavim osnovu i sve drugo. U tome vidim sebe, a mogu to da radim i od kuće. Osim toga, tkanje opušta, ali moram reći da je u pitanju mukotrpan rad za koji je potrebno umeće - kaže tkalja početnica Božica Katanić iz Stapara.

PODRŠKA GODFRIJA

Bezdanski damast je 2018. godine upisan na listu nematerijalnog kulturnog nasleđa

Ali staparski ćilim, kao univerzalni ručno tkani simbol ovog kraja, povezuje Stapar i sa drugim gradovima Srbije, čak i sa svetom. Sombor i Piroto su još 2014. godine potpisali sporazum o saradnji radi očuvanja tradicionalnog ćilimarstva i podrške zapošljavanju žena. Tkačke kolonije se organizuju dva puta godišnje i postale su stalna aktivnost koja okuplja stručne predavače i etnologe, kao i vrsne tkalje iz zanatskih udruženja koje dobijaju priliku da unaprede svoje veštine i steknu nova znanja za dalji rad.

Pokretač inicijativa za očuvanje nasleđa i unapređenje položaja žena je Savez zanatskih udruženja "**Etno mreža**".

- Želeli smo da vam u Staparima prikazemo nestajuće brendove Srbije. Ovo skriveno blago može i da se sačuva ako se ponudi kupcima u Beogradu i regionalnim centrima Srbije. Zato nam je potrebna pomoć da se njihov plasman omogući u galerijama, prvo u Beogradu a onda i u drugim gradovima, i koje bi bile ustupljene zanatlijama po povlašćenim cenama - kaže **Violeta Jovanović**, predsednica "**Etno mreže**".

Zlatno doba ćilimarstva trajalo je do prve polovine 20. veka, kada je Stapar važio za najpoznatiji centar izrade ćilima u Bačkoj

Iz Saveza poručuju da je sada trenutak da Ministarstvo spoljnih poslova opskrbi naše ambasade rukotvorinama kao protokolarnim poklonima, što bi stvorilo posao za stotine žena i doprinelo jačanju imidža Srbije u svetu.

- Neobično sam ponosan na dugogodišnju saradnju sa "**Etno mrežom**". Još od 2005. godine, kada je **USAID** pomogao njihovo osnivanje kao krovne organizacije za žene koje se lokalno bave zanatstvom i ručnim radom. To je poznati brend u zemlji i inostranstvu i pravi predstavnik divnog i bogatog kulturnog nasleđa Srbije, kako bi ga ceo svet video i cenio. Uz to je pomogla stotinama žena da steknu nezavisnost i da se osnaže da bi stvorile sebi bolju budućnost - rekao je Entoni Godfri, ambasador **SAD** u Srbiji, i dodao da lično ima poseban uvid u rad "**Etno mreže**" jer njegova supruga učestvuje i podržava ove aktivnosti.

Učesnice kolonije obišli su i predstavnici Vlade Srbije i članovi diplomatskog kora

Uz podršku ambasade Nemačke i Kanade, pokrenuta je i inicijativa da se tri ćilima iz Srbije nominuju za međunarodnu Unekovu listu kulturnog nasleđa. Radi se na promociji rukotvorina kao turističkog proizvoda. Kati Čaba, ambasadorica Kanade, rekla je da proizvodnja rukotvorina doprinosi ukupnom ekonomskom razvoju regiona u kojima žive vredne tkalje, ali i njihovom osnaživanju, što im obezbeđuje izbor u životu.

BEZDANSKI DAMAST

Poseta koloniji nastavljena je u Somboru, gde su gosti imali priliku da obiđu porodičnu kuću slikara Save Stojkova, Muzej podunavskih Švaba, a zatim radionicu u Bezdanu u kojoj se na starim žakard razbojima tka svileni damast.

- U Bezdanu 1871. godine stiglo je prvih pet žakard razboja. Janoš Mirt, po nalogu Marije Terezije, dolazi u Bezdanu i tada počinje tkanje u ovom mestu. Posle se to širilo i bilo je više porodica koje su se time bavile. Od 1951. na ovom mestu je tkačnica, formirana je zadruga i svi razboji iz Bezdana su ovde premešteni. Proizvodimo damast koji je ekskluzivan proizvod, ručno tkan. Imamo više od 100 dezena. Od 2010. proizvod ima geografsku zaštitu porekla, sva oprema je kulturno dobro. Bezdanski damast je zaštićen u Zavodu za intelektualnu svojinu, a 2018. godine je upisan na listu nematerijalnog kulturnog nasleđa. Prema arhivi je više od 250 restorana i hotela bilo uređeno našim proizvodima, od hotela "Moskva", "Holidej in", "Park", "Evropa", čak i **FK Partizan**, "Jat", a hotel "Jezero" Plitvice i sada naručuje ove proizvode. Imamo program za ugostiteljstvo i domaćinstvo koji se nasleđuje. Traje više od 1.000 pranja, pravi se od prirodnih materijala - objasnili su majstori za damast.

Video: Godfri: Amerika želi da Srbija živi u miru i blagostanju